

» Win een prijs

Samen op de foto

www.deweekkrant.nl/baasenbeest

» Op 2e Paasdag

Marathon is strijd boven tijd

www.nieuwsbode-zeist.nl

» Met zonnepaneel

Overal uw apparatuur opladen

www.deweekkrant.nl/webwinkel

» Op onze site

Kies favoriet en maak kans op prijs

www.nieuwsbode-zeist.nl

Restauratie terracottafabriek 'eervolle opdracht én uitdaging'

Gerennommeerd architect Van Hoogevest trots op appartementen in Martinhuis aan de Lageweg

Ingenieur Gilsbert W. van Hoogevest zelf tekent voor de restauratie van het Martinhuis. De terracottafabriek uit 1835 ziet er weer zo uit als generaties geleden, dankzij het 102 jaar oude, gerenommeerde architectenkantoor. Binnen is ruimte voor een bedrijf, en voor vijf appartementen. Bij het maken daarvan heeft Van Hoogevest de originele details zoveel mogelijk behouden, net als de originele maatvoering. Hij neemt de tijd om er wat over te vertellen. Bevlogen, met oog voor detail en trots nu iedereen kan zien wat hij terugbracht op zijn tekenafel. Een indrukwekkend monument, dat voldoet aan de eisen die het gebruik in deze tijd stelt. Van Hoogevest: "Het mooiste appartementencomplex van Zeist is het nu. En voor mij was het een zeer eervolle opdracht en een bijzondere uitdaging."

Het gerestaureerde pand, met de nieuwbouw aan de overkant van de Lageweg. Vanuit de terracottafabriek vonden honderden kachels hun weg in het land. Op loopafstand, in de kerk van de Evangelische Broedergemeente aan het Zusterplein, kun je een paar originele exemplaren zien staan.

monumenten' van de Evangelische Broedergemeente nogal wat achterstallig onderhoud. De kapconstructies zijn aan vernieuwing toe. De huizen zelf voldoen vaak niet meer aan de eisen die bewoners tegenwoordig stellen. De isolatie laat te wensen over. De groene ruimte achter de pleinen is toe aan een historische reconstructie. Het welslagen van de restauratie van het Martinhuis zou wat de architect aangaat gevolgd kunnen worden door veel meer restauratieprojecten in het oude hart van Zeist. Voordat de restauratie daadwerkelijk van start kon gaan, liet de

architect minutieus onderzoek doen. Oude verflagen werden geanalyseerd en dat leverde als eerste verrassing de warme gele kleur op die het pand nu weer

» Appartementen tussen Lageweg en Zusterplein bijna opgeleverd

heeft. Een kleur die Duits aandoeft, en dat is niet vreemd, gezien de historie van de geloofsgemeenschap die de pleinen bouwde. Meest opvallende aan het

Martinhuis is echter de gevelversiering; de oorspronkelijke eigenaar drukte een zeer eigen stempel op zijn fabriek annex woonhuis met de zeer kunstige vormen van gebakken klei: terracotta. "Kunst. Het is werkelijke kunst wat daar tegen die muur zit" zegt Van Hoogevest enthousiast. Door de tand des tijds aangetaste beelden werden bijgewerkt. Missende delen nagemaakt door een maal te maken naar een origineel en daar een nieuw ornament mee te gieten. De detaillering is hiermee zichtbaarder dan nu levende generaties ooit hebben gezien.

Voor de indeling binnen was "het grote puzzelen" noodzakelijk. "Binnen de bestaande structuren en zonder schade aan het monument aan te brengen wilde ik het gewenste gebruik zo netjes mogelijk inpaspen. Dat goed te doen zonder de commerciële kant uit het oog te verliezen is een sport waarvan ik de uitdaging wel inzie. Bij restauraties zie je heel veel ongelukken; zonder schade aan het oorspronkelijke bouwwerk een nieuwe bestemming mogelijk maken is een bijzondere uitdaging. De tijd zal leren of ik er daadwerkelijk in ben geslaagd."

Een detail van de terracotta versiering.

Recalcitrant

P.O. Martin beschrijft de terracotta versiering als volgt in zijn biografische notities. *Onder de benedenramen en onder de gootlijst werden terracotta versieringen aangebracht; boven het middelste bovenraam bevond zich in de doorlopende fries van recalcitrante spiraalmotieven een engelfiguur.*

Hekwerk

Voor het woonhuis aan de Lageweg heeft ook de stoepbordes met natuursteen stoeppalen gestaan, met smeedijzeren stangen ertussen. Ook dat wordt in ere hersteld, gemaakt naar de tekeningen uit de eerder genoemde notities.

Effectenbeurs

Behalve de bekende kachels komen meer bijzondere terracotta ornamenten uit de kleine fabriek in Zeist. De gevelkeramiek aan de achterzijde en ten dele ook aan de voorkant van de effectenbeurs in Amsterdam stammen uit het Zeister atelier. "Martin bouwde mee aan vele Amsterdamse scholen, aan kerken overal in het land en zelfs strekte zijn arbeid uit tot in het buitenland, waar hij trouwens ook de kunst van het terracottawerk perfectioneerde." Dat meldt de "Nieuwe Zeister Courant" op 23 februari 1950, bij het honderdjarige bestaan van Martins keramische bedrijf.

'Biografische notities' in gevangenschap

Zeist Bij het vooronderzoek dat voorafging aan de restauratie van het Martinhuis is dankbaar gebruik gemaakt van de 'biografische notities' van Paul Oscar Martin, die in 1900 geboren kleinzoon van de eerste bewoner, Ernst Christoph Martin. Een schrift volgeschreven in het toenmalig Nederlands-Indië, in de oorlog, in gevangenschap. Een zeer indrukwekkend document dat een plek heeft in het Hernhutter Museum. Uitermate gedetailleerd beschrijft Paul Oscar Martin zijn levensloop en die is nauw verweven met zijn geboor-

tehuis, dat tevens het geboortehuis van zijn vader was, het huidige Martinhuis. Een klein en willekeurig fragment waarin de zolder wordt beschreven, als legenda bij een kaart die Paul Oscar uit het hoofd tekende, en inkleurde.

a. Zolderruimte Dames Kaakbeem; b. dienstbodenkamer; c. bergkamer; d. zolderruimte met zware hoffer-katten voor opbergen dekens enz.; e. zolderruimte met (f) mangelafel en (g) mangel; h. kamer Oom Ernst; i. jongenskamer, vroeger van mijn vader, later van mij; j. kamer van mijn broer Ernst; k. Archief; l. strijkkamer; m. trap naar vloering (waschzolder, gelagen boven e.); n. trap naar idem, boven a.; o. zolderruimte

fabriek. Op een zelfde, gedetailleerde wijze beschreef hij de ruimtes op de andere verdiepingen; hoe die eruit zagen en wat de functie was. Ook het aanzicht van de woning tekende Martin in detail, met beschrijving. Over de naam op het raam boven de voordeur: Boven de voordeur liet mijn grootvader in gouden letters op het glas schilderen in fraaie krulletters: E.C. Martin, en dit stond er nog even helder en fraai op in 1939 als toen het werd geschilderd, een zeventig jaar geleden. Onder de benedenramen en onder de gootlijst werden terracotta versieringen aangebracht.

» Puzzelen met steen

Projectleider Edgar de Bruijn laat zien hoe de restauratie van de wit marmeren tegelvloer in zijn werk gaat. De stenen zijn stuk voor stuk verwijderd en genummerd. Als de oude, verzakte ondervloer is vervangen worden de oude stukken natuursteen weer in elkaar gepuzzeld.

Gea Hosper

Nadat de laatste Martin uit de voormalige terracottafabriek was vertrokken, vestigde de Zeister kunstenaar Gea Hosper haar atelier in het pand. Zelf maakte zij er jarenlang keramiek, liet zeer vele collega-kunstenaars exposeren en ze organiseerde kunstmanifestaties in het historische pand tussen het versterkte Zusterplein en het voortrazende verkeer op de Lageweg. Hosper verhuisde naar een ander pand van de Evangelische Broedergemeente. Haar atelier is nu gevestigd in de voormalige slagerij aan de Lageweg 1 in Zeist. De traditie dat bij de Broedergemeente keramiek wordt gemaakt, zet zij daar op eigentijdse wijze voort.